

Nr 8

Utlåtande i anledning av motion om uppdrag åt talmanskonferensen att förmedla enkätfrågor till riksdagsmän.

I motionen I: 161 av herr *Bengt Gustavsson* föreslås att riksdagen skall hemställa hos talmanskonferensen att denna måtte utreda de former under vilka den bör fungera som förmedlare mellan framställare av enkätfrågor och riksdagsmän.

Motionen

Motionären erinrar om att riksdagens ledamöter under senare år anmodats att besvara en del enkäter, av vilka somliga presenterats med vetenskapliga anspråk. Frågorna säges ibland ha varit formulerade på sådant sätt att de tillfrågade tvivlat på att svaren skulle få något värde och så att samhällsvetenskaplig forskning riskerat att vanfrejdas bland riksdagsmännen. Motionären understryker att censur av medborgares frågor till sina riksdagsmän är helt utesluten men finner det önskvärt att riksdagen kan erbjuda frågeställare en instans med vilken de kan rådgöra före distributionen av frågorna.

Utskottet

Enkäter riktade till alla riksdagens ledamöter eller urval bland dem förekommer dels från olika sammanslutningars och pressorgans sida, dels som inslag i forskning eller utredningsverksamhet av mer eller mindre renodlat vetenskaplig natur. Enkäter av den förra typen, vilka i regel torde ha ett uppenbart politiskt syfte, är inte aktuella i detta sammanhang.

De vetenskapliga enkäterna kan ha karaktären av attitydundersökningar, omfattande ett stort antal frågor eller påståenden till vilka den tillfrågade skall ta ställning. Forskarens syfte brukar då vara att studera det allmänna reaktionsmönstret, medan däremot de enskilda svaren kan vara relativt ointressanta. Frågor av den typ som härvid är aktuell kan emellertid upplevas som provocerande och inexakta, vilket förklarar sådana reaktioner som motionären beskriver.

Med hänsyn till att enkäter av detta slag ofta kräver en rätt stor insats av tid och intresse från de tillfrågades sida torde man på forskarhåll anse

det påkallat med en viss återhållsamhet när det gäller att rikta dylika enkäter till en sådan grupp som riksdagens ledamöter. Det finns annars risk för att det i längden inte går att uppnå en tillfredsställande svarsfrekvens vid enkäterna. För att de enkäter som kommer till stånd skall ge gott resultat torde det i regel vara värdefullt om forskaren genom en provundersökning eller på annat sätt kan förvissa sig om att frågorna är ställda på ett med hänsyn till ändamålet lämpligt sätt. Om någon eller några företrädare för den kategori som frågorna skall riktas till på förhand får ta del av enkätformuläret kan forskaren tänkas få uppslag till revision av detta eller till en bättre utformning av den introduktion som åtföljer frågorna. Negativa effekter av det slag som motionären påtalar bör då lättare kunna undvikas.

Mot bakgrund av vad nu sagts kan det enligt utskottets mening vara lämpligt att riksdagen i en skrivelse till i första hand de samhällsvetenskapliga institutionerna vid universiteten fäster uppmärksamheten på möjligheten till förhandskontakt innan enkäter riktas till riksdagens ledamöter. Lämpligen bör därvid anges någon tjänsteman hos riksdagen, med vilken samband kan tagas; denne bör i sin tur förmedla kontakt med riksdagsmän som är villiga att bistå forskaren på detta förberedande stadium. Ett sådant arrangemang innebär givetvis inte något intrång i forskarnas frihet att själva utforma och genomföra sina undersökningar utan endast att riksdagen tillhandahåller en service som — vilket utskottet fått bestyrkt genom underhandskontakter med ett par samhällsvetenskapliga forskare — torde komma att betraktas som värdefull.

Utskottet hemställer således

att riksdagen i anledning av motionen I: 161 ger talmanskonferensen i uppdrag att vidtaga åtgärder i enlighet med vad utskottet ovan angivit.

Stockholm den 4 mars 1969

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Palm (s), Stefanson (fp), Åkerlund (m), Lundin (s), Strandberg (m) och Mattsson (cp);

från andra kammaren: herrar Regnéll (m), Franzén i Motala (s), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (cp), Larsson i Umeå (fp), Rask (s), Haglund (s) och Stridsman (cp).